

LITTERATUR

BAKOM JÄRNRIDÅN

Många böcker ha efter andra världskriget skrivits om Sovjetunionen, några för systemet, de flesta mot. I Freda Utleys bok »Lost Illusion», som nyligen utkommit och som nu föreligger i en utmärkt svensk översättning med titeln »Desillusionen Sovjet», har svensk allmänhet fått en intressant och värdefull ögonvitnesskildring från Moskva, som den icke bör försumma att taga del av. Det är en på samma gång tragiskt fängslande och djupt lärorik framställning av sovjetsystemets inre liv, en initierad och självupplevd skildring av skräcken och terrorn bakom järnridån. Det är den bittra och tragiska berättelsen om en engelsk kvinna, som reste till Sovjet, fylld av entusiasm och förtroende för »Arbetsrepubliken» — men som åtta år senare återvände till sitt hemland, berövad sin make, sin tro och alla sina illusioner.

Freda Utley kommer från en engelsk medelklassfamilj. Hennes fader var en fattig socialistisk journalist medan hennes moder kom från en radikal Manchesterfamilj. Hon fick en god uppfostran, fick göra utlandsresor med sina föräldrar och fick gå i schweiziska och engelska internatskolor. Redan i unga år deltog hon aktivt i den politiska rörelsen och blev så småningom kommunist trots sin vänskap med Bertrand Russel, som förgäves försökte rädda henne från kommunistiskt inflytande.

Freda Utley inbjöds år 1927 att besöka Sovjetunionen som representant för den akademiska labourfederationen och återvände från Moskva fylld av entusiasm. Såsom delegat — en entusiastisk och ungdomlig kommunist, som just brutit sig ut ur brittiska arbetarpartiets puppa — trodde hon det mesta, om inte allt, som sades henne. Hon hade ingen tidigare erfarenhet av någon polisstat, som hade kunnat lära henne, att ingen i Sovjet vågar säga sin egen mening till en utlänning. Hon gifte sig sedan med en rysk jude, som arbetade vid Sovjets handelsdelegation i London. Efter ett kort mellanspel i Fjärran Östern kommo makarna 1930 till Moskva, där mannen fick anställning som specialist i ett av organen för den statliga ryska utrikeshandeln.

Författarinnan var själv till att börja med en gynnad medlem av den kommunistiska främlingskolonien i Moskva utan att dock bli delaktig av den nya sovjetöverklassens speciella förmåner. »Sovjetrysslands societetskalender står skriven på de ransoneringskort som tilldelas den kommunistiska byråkratin.» Dessa ransoneringskort berättigade till inköp i särskilda »slutna» försäljningsställen, som alltid var väl försedda med livsmedel och beklädnadsvaror, men som var oåtkomliga för vanliga ryssar — endast det allra högsta skiktet av kommunister hade tillträde till dessa exklusiva butiker. Varje av-

vikelse från partilinjens medförde icke endast uteslutning ur partiet utan också förlust av de värdefulla ransoneringskorterna.

I en serie kapitel med de belysande rubrikerna »Livegenskapen återuppstår», »Kommunism är dyrt», »Den röda tsaren», »Syndaböcker» osv. får läsaren en skrämmande inblick i den ryska bondens och arbetarens liv. Det är en fruktansvärd skildring om hur Stalin bl. a. ödelade landsbygden, krossade bönderna och gjorde dem åter till livegna samt vållade mellan 5 och 10 millioner bönders död genom massakrer eller svält. En orgie av grymhet organiserades av kommunisterna. Man måste gå tillbaka till den tid, då de mongoliska horderna på 1200-talet svepte fram över Asien och östra Europa, eller till assyriernas massakrer i biblisk tid för att hitta motsvarigheter till kommunisternas »klasskrig» mot de ryska bönderna. Vad tatarinvasioner och sekellångt feodalt förtryck hade påbörjat fullbordades av sovjetregimen. Just de bönder, som haft kunskaper, duglighet och företagsamhet nog för att kunna höja det ryska jordbruket över dess medeltidsmässiga nivå, likviderades.

De som överlevde sjönk allt djupare i lättja och hopplöshet. Efter som det ansågs som ett brott mot staten att höja sig över dragdjurens nivå, arbetade de så litet som möjligt utan tanke på morgondagen, som nästan säkert skulle vara ännu sämre än nuet.

Denna Stalins politik mot bönderna förklarar — enligt författarinnan — utan tvivel till en del varför tyskarna, som i Ukraina först hälsades som befriare, lyckades få hela bataljoner av ryssar under general Vlassov att under andra världskriget göra gemensam sak med sig. Till följd av tyska psykologiska missgrepp förbyttes emellertid snart befolkningens vänskapliga känslor i bittert hat.

Lika hemsk är berättelsen om industriarbetarna, som trycktes ned i samma slaveri som bönderna. Strejkrätten var för länge sedan avskaffad. Att nedlägga arbetet var liktydigt med högförräderi. Medan arbetarna förbjöds att lämna sin anställning, hur dåliga arbetsförhållandena än var, fick de olika trusterna rätt att efter eget gottfinnande flytta dem från en stad eller provins till en annan, utan hänsyn till deras önsknings. En arbetare straffades med avsked, om han var borta en enda dag från fabriken. Några minuters sen ankomst straffades strängt. En arbetare, som lämnade sin anställning eller avskedades, förlorade genast sin egen och sin familjs brödransoner.

För att slutgiltigt binda de hungriga arbetarna vid deras arbetsplatser och de missnöjda bönderna vid kollektivformerna införde Stalin det gamla tsarryska systemet med inrikespass. I inrikespasset var varje medborgares sociala ursprung inskrivet. Ingen fick efter inrikespassens införande förflytta sig från den stad eller by, där vederbörande bodde, ens för en enda natt utan tillstånd av polisen. Angiveriet slog ut i full blom. Brotten mot bestämmelserna om inrikespass ökade antalet millioner ryssar, som dömdes till tvångsarbete i koncentrationslägren.

Slavarbetet hade blivit en väsentlig faktor i det ryska folkhushållet. »Både arbetare och bönder hade blivit livegna hos Partiet, som ägde staten.»

Litteratur

Inom övriga områden är bilden lika trist, över allt vilar regimen tunga hand. En vetenskapsman vågar icke redovisa sina verkliga forskningsresultat, om han kan befara att de skulle bli misshagliga för regimen, en statistiker vågar icke lägga fram de rätta siffrorna, en industriledare eller en ingenjör ej de verkliga produktions-siffrorna. Allt förfalskas. Den ständiga jakten efter syndabocker ökar oredan på alla områden. »Sovjets styresmän ha fastnat i en nedåtgående spiral, ur vilken de inte kunnat komma loss. Ju mer folket fruktar dem, desto större blir deras egen fruktan för folket.»

Hela boken, där orden skälva av smärta och lidelse över allt författarinnan fått uppleva, är en blandning av bekännelse och anklagelse; bekännelse över hur fruktansvärt hon tagit miste i sin tidigare tro på kommunismen; anklagelse mot hela sovjetregimen, dess be- drägeri, ohyggliga våldsdåd och grymhet samt korruption. Kommunismen är »en enkelriktad gata, som slutar i en återvändsgränd med hemlig polisterror, arkebuseringsplutoner för de intellektuella och andra ledande och koncentrationsläger och slavarbete för massorna. Det finns ingen återvändo, ingen räddning». Men den utgör även en varning till dem, som leva utanför järnridån. »Stalins socialistiska regim, som började med att förslava de ryska arbetarna och bönderna, måste fortsätta med att förslava andra folk, om den skall kunna bestå.»

Boken riktar sig i första hand till dem som snobba med sympati och förståelse för Sovjetunionen eller som in i det sista vägra att se verkligheten bakom kommunismens falska mask och ihärdigt förneka alla uppgifter om dess illgärningar.

Det vore önskvärt att framförallt alla kommunismens medlöpare kunde förmås att läsa boken, som torde vara ett av de mest skakande och upplysande verk, som skrivits om den ryska kommunismen.

Gerald Hamilton.